

Bruxelles, 7 iunie 2023
(OR. en)

9955/23

SOC 410
EMPL 287
ECOFIN 542
EDUC 239

NOTĂ

Sursă:	Comitetul pentru ocuparea forței de muncă și Comitetul pentru protecție socială
Destinatar:	Comitetul Reprezentanților Permanenți / Consiliul
Subiect:	Evaluarea recomandărilor specifice fiecărei țări pentru 2023 și a punerii în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări pentru 2022: avizul Comitetului pentru ocuparea forței de muncă și al Comitetului pentru protecție socială – Aprobare

În anexă, se pune la dispoziția delegațiilor avizul sus-menționat, în vederea aprobării acestuia în cadrul reuniunii Consiliului (EPSCO) din 12 iunie 2023.

Aviz orizontal

al Comitetului pentru ocuparea forței de muncă și al Comitetului pentru protecție socială

privind ciclul semestrului european din 2023

Preambul

Pe baza dispozițiilor titlurilor IX și X din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), a mandatului comitetelor prevăzut la articolele 148, 150 și 160 și a deciziilor Consiliului de instituire a comitetelor, Comitetul pentru ocuparea forței de muncă (EMCO) și Comitetul pentru protecție socială (CPS) au examinat progresele înregistrate de statele membre în punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări relevante emise de Consiliul UE în domeniile ocupării forței de muncă, competențelor, protecției sociale și incluziunii sociale între 2019 și 2022¹.

Pe parcursul ciclului semestrului european, în urma propunerilor corespunzătoare prezentate de Comisia Europeană și în conformitate cu articolul 148 din TFUE, comitetele au contribuit, de asemenea, în 2023, la finalizarea noii *Recomandări privind politica economică a zonei euro*, a *Raportului comun privind ocuparea forței de muncă și a recomandărilor specifice fiecărei țări*. În plus, au fost pregătite concluzii ale Consiliului ca răspuns la analiza anuală a creșterii durabile pentru 2023 și la Raportul comun privind ocuparea forței de muncă pentru 2023.

¹ Comitetele au adoptat două abordări diferite pentru a-și desfășura activitățile de supraveghere multilaterală în 2023. În timp ce CPS a ales să treacă în revistă progresele ultimului set de recomandări specifice fiecărei țări emise în 2022, EMCO a decis să continue să evalueze, în plus față de acestea, și progresele înregistrate în cazul mai multor recomandări specifice fiecărei țări emise în trecut și considerate încă relevante și să le completeze și cu provocări suplimentare rezultate din instrumentele sale de monitorizare (cum ar fi raportul de monitorizare a rezultatelor privind ocuparea forței de muncă și tabloul de bord social).

În 2023, EMCO și CPS au reflectat, de asemenea, asupra modalităților de consolidare a dimensiunii sociale a semestrului european, în conformitate cu mandatele consecutive primite din partea președințiilor franceză, cehă și suedeză în urma propunerii Belgiei și Spaniei de a introduce o „procedură privind dezechilibrele sociale”. În special, după instituirea unui grup de lucru comun specific, însărcinat cu examinarea în continuare a aspectelor menționate în avizul lor pregătit în mai 2022², comitetele au formulat un set de *mesaje-cheie* care rezumă constatările unui raport tehnic privind posibila integrare a unui *cadru de convergență socială* în semestrul european³.

Secțiunea 1 din prezentul aviz conține opiniile generale ale comitetelor cu privire la aspectele legate de guvernanță ale semestrului european. **Secțiunea 2** conține reflecții cu privire la propunerile de recomandări specifice fiecărei țări pentru 2023 adoptate de Comisia Europeană și prezentate EMCO și CPS la 25 mai 2023. **Secțiunea 3** conține rezultatul examinării progreselor înregistrate de statele membre în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor relevante specifice fiecărei țări din perioada 2019-2022 și a provocărilor conexe, sub forma unor mesaje tematice care decurg din evaluările din cadrul supravegherii multilaterale efectuate de comitete. Concluziile specifice fiecărei țări figurează în **anexe**.

² Documentul Consiliului 9222/22.

³ Documentul Consiliului 9481/23, bazat pe raportul tehnic pregătit de un grup de lucru comun.

Secțiunea 1

Aspectele legate de guvernanță ale semestrului european

Pe parcursul ciclului din 2023 al semestrului european, în special în contextul orientărilor de politică formulate de Comisie, EMCO și CPS au salutat **reflectarea continuă a celor patru dimensiuni ale „sustenabilității competitive”**, accentul pus pe **punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale**, precum și **integrarea obiectivelor principale ale UE și naționale pentru 2030 privind ocuparea forței de muncă, competențele și reducerea sărăciei**⁴. Astfel cum s-a stabilit în Agenda strategică a UE 2019-2024⁵, punerea în aplicare a pilonului ar trebui să fie o prioritate-cheie la nivelul UE și la nivel național, ținând seama în mod corespunzător de competențele respective și de principiile subsidiarității și proporționalității. În acest context, semestrul european – în calitate de cadru al UE pentru coordonarea și supravegherea politicilor economice, fiscale, de ocupare a forței de muncă și sociale, în conformitate cu tratatul – ar trebui să joace în continuare un **rol central în sprijinirea punerii în aplicare a pilonului în statele membre**.

⁴ Cel puțin 78 % din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani ar trebui să aibă un loc de muncă; cel puțin 60 % din ansamblul adulților (cu vârsta cuprinsă între 25 și 64 de ani) ar trebui să participe anual la activități de învățare; numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială ar trebui să fie redus cu cel puțin 15 milioane (comparativ cu 2019).

⁵ În cadrul reuniunii sale de la Bruxelles din 20 iunie 2019, Consiliul European a convenit asupra unei agende pentru UE pentru următorii cinci ani. „O nouă agendă strategică 2019-2024” stabilește domeniile prioritare care vor ghida lucrările Consiliului European și oferă orientări pentru programele de lucru ale altor instituții ale UE.

Punerea în aplicare a **planurilor de redresare și reziliență (PRR)** rămâne integrată în semestrul european, inclusiv în ceea ce privește implementarea **planului REPowerEU**, care vizează reducerea rapidă a dependenței Europei de combustibilii fosili și accelerarea tranziției verzi⁶. Având în vedere impactul pe care PRR îl au asupra formulării orientărilor de politică în cadrul semestrului european, EMCO și CPS reiterează faptul că **Consiliul EPSCO ar trebui să fie implicat în toate aspectele legate de ocuparea forței de muncă, competențe și provocări și priorități în materie de politică socială**, pentru a asigura orientarea politică, coerența politicilor, asumarea responsabilității și consecvența în punerea în aplicare a reformelor și a investițiilor în aceste domenii de politică la nivel național.

În concordanță cu cele de mai sus, **după ce au salutat revenirea la un ciclu mai standard în 2022** după ajustările aplicate temporar semestrului din 2021, EMCO și CPS solicită **instituirea unei coordonări mai strânse între politicile economice, fiscale, de ocupare a forței de muncă și sociale**⁷, având în vedere gama largă de riscuri socioeconomice actuale și de provocări în materie de politici influențate de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și în vederea asigurării unei tranziții verzi și digitale echitabile și a unei creșteri durabile și favorabile incluziunii. În acest context, **consolidarea rolului EPSCO și al comitetelor sale în cadrul semestrului european** – având în vedere și evaluarea în curs a guvernanței economice – rămâne o prioritate-cheie, recunoscându-se totodată **necesitatea de a continua eforturile de modernizare a instrumentelor de monitorizare ale comitetelor, de a menține punctul focal actual al semestrului în conformitate cu tratatul și de a evita riscurile asociate sarcinii administrative**.

⁶ În mai 2022, Comisia a propus modificări specifice ale Regulamentului privind MRR pentru a integra capitole dedicate planului REPowerEU în planurile de redresare și reziliență existente ale statelor membre. În urma acordului politic la care au ajuns Parlamentul European și Consiliul la 14 decembrie 2022, posibilitatea de a adăuga noi capitole REPowerEU a fost formalizată prin intermediul Regulamentului 2023/435 din 27 februarie 2023.

⁷ În conformitate cu competențele respective prevăzute în tratat și cu principiile subsidiarității și proporționalității.

În urma examinării efectuate în paralel cu ciclul semestrului 2023 cu privire la posibila integrare a unui cadru de convergență socială și după ce au luat act de propunerile legislative prezentate de Comisie la 26 aprilie 2023 pentru un cadru reformat de guvernanță economică al UE⁸, **EMCO și CPS ar saluta desfășurarea împreună cu filiera ECOFIN a unor reflecții comune cu privire la viitorul semestrului european, la nivel tehnic și politic⁹, inclusiv cu privire la modul în care** propunerile de reformă a guvernantei economice a UE vor integra necesitatea de a continua reformele structurale în domeniul ocupării forței de muncă, al competențelor și în domeniul social pentru a pune în aplicare Pilonul european al drepturilor sociale.

Comitetele își exprimă aprecierea pentru **oportunitatea de a contribui la reflecțiile în curs privind viitorul politicii de coeziune înainte de următorul ciclu de programare¹⁰**, având în vedere legăturile sale importante cu semestrul european și finanțarea suplimentară disponibilă prin intermediul Mecanismului de redresare și reziliență. În opinia EMCO și CPS, pentru a susține aspirațiile Pilonului european al drepturilor sociale și pentru a contribui în mod activ la atingerea obiectivelor principale ale UE și naționale pentru 2030, este important **să se discute în continuare despre eficacitatea politicii de coeziune**, inclusiv despre alinierea acesteia la recomandările specifice fiecărei țări emise în contextul semestrului, și **să se reflecteze asupra învățămintelor desprinse din punerea în aplicare a MRR pentru a contribui la conceperea viitoare a altor fonduri ale UE.**

⁸ Disponibile online și formulate pe baza Concluziilor Consiliului privind „Orientări pentru o reformă a cadrului de guvernanță economică al UE”, aprobate în cadrul reuniunii Consiliului ECOFIN din 14 martie 2023.

⁹ În acest context, în cadrul reuniunii CPE din 16 mai 2023, mai mulți membri ai CPE au solicitat consolidarea cooperării dintre comitetele EPSCO și cele ale ECOFIN.

¹⁰ În ianuarie 2023, și-a început activitatea un Grup la nivel înalt privind viitorul politicii de coeziune (Grupul de specialiști la nivel înalt privind viitorul politicii de coeziune a UE). Grupul reunește 18 reprezentanți ai mediului academic, ai autorităților naționale, regionale și locale, ai partenerilor sociali și reprezentanți ai societății civile, numiți cu titlu personal. Grupul la nivel înalt ar trebui să elaboreze un raport la începutul anului 2024. Se preconizează că, la jumătatea anului 2025, Comisia va adopta propunerile pentru următorul cadru financiar multianual (CFM). În acest context, EMCO și CPS au avut un prim schimb de opinii la 11 mai 2023.

În cele din urmă, EMCO și CPS au purtat, de asemenea, **discuții cuprinzătoare cu partenerii sociali europeni și cu reprezentanții organizațiilor societății civile**, inclusiv cu privire la pachetul de primăvară, care au avut ca rezultat un dialog constructiv și substanțial, de care s-a ținut seama în pregătirea prezentului aviz. Comitetele consideră **implicarea la timp și semnificativă a partenerilor sociali, a societății civile și altor părți interesante relevante în toate etapele ciclului semestrului european și al ciclului de elaborare a politicilor drept un factor important** pentru succesul coordonării și al punerii în aplicare a politicilor economice, de ocupare a forței de muncă și sociale.

Secțiunea 2

Evaluarea propunerilor Comisiei privind recomandările specifice fiecărei țări pentru 2023

Publicarea propunerilor de recomandări specifice fiecărei țări pentru 2023, adoptate de Comisie la 24 mai 2023, **a confirmat în linii mari abordarea stabilită de Comisie în 2022 în ceea ce privește orientările de politică pentru statele membre**. Comitetele iau act de faptul că **numărul de recomandări specifice fiecărei țări în domeniile care țin de competența EPSCO rămâne mai limitat decât în ciclurile semestrului care au precedat introducerea MRR**, în conformitate cu o abordare „raționalizată”, ținând seama de caracterul cuprinzător al planurilor de redresare și reziliență.

EMCO și CPS iau act, de asemenea, de **numărul relativ mai mare de recomandări specifice fiecărei țări „orizontale” propuse pentru toate statele membre** – în special în ceea ce privește măsurile fiscale specifice care protejează gospodăriile vulnerabile împotriva inflației ridicate și a creșterii prețurilor la energie și în ceea ce privește dobândirea de competențe verzi și punerea în aplicare a programelor politicii de coeziune și a planurilor de redresare și reziliență, inclusiv finalizarea noilor capitole privind REPowerEU. Deși eforturile depuse pentru a asigura un semestru raționalizat sunt binevenite, **ar trebui menținută natura specifică fiecărei țări a recomandărilor specifice fiecărei țări, în special având în vedere numărul mai limitat de recomandări specifice fiecărei țări propuse privind aspectele sociale și legate de ocuparea forței de muncă.**

Comitetele reiterează importanța monitorizării punerii în aplicare a reformelor sociale și în materie de ocupare a forței de muncă în cadrul planurilor de redresare și reziliență, ca parte a activităților lor anuale de supraveghere și evaluare multilaterală.

În cursul discuțiilor privind propunerile de recomandări specifice fiecărei țări pentru 2023, **interacțiunile cu Comitetul pentru politică economică (CPE) și cu Comitetul economic și financiar - Supleanți (EFC-A) au permis o examinare eficientă a mai multor aspecte de politică cu caracter transversal.** În conformitate cu practica obișnuită, recomandările specifice fiecărei țări în materie de educație, formare și competențe au fost discutate în cadrul EMCO, cu participarea unor delegați din cadrul Comitetului pentru educație (EDUC). Recomandările specifice fiecărei țări în materie de sănătate au fost discutate în cadrul CPS, cu participarea experților naționali. **EMCO și CPS subliniază că problema recurentă a unui calendar strâns pentru discuții și finalizarea recomandărilor specifice fiecărei țări în cadrul comitetelor are un impact negativ asupra capacității lor de a se implica în mod semnificativ în discuții multilaterale și solicită reflecții serioase cu privire la calendarul viitoarelor cicluri ale semestrului.**

Secțiunea 3

Principalele constatări ale EMCO și ale CPS în urma evaluărilor din cadrul supravegherii multilaterale cu privire la punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări relevante din trecut

Supravegherea multilaterală este una dintre sarcinile principale ale Comitetului pentru ocuparea forței de muncă și ale Comitetului pentru protecție socială în cadrul semestrului european¹¹. Aceasta implică, printre altele¹², o evaluare aprofundată a reformelor și a investițiilor declanșate de recomandările specifice fiecărei țări emise de Consiliu în ciclurile anterioare ale semestrului european. Ca atare, activitățile de supraveghere multilaterală desfășurate de EMCO și CPS joacă un rol esențial în sprijinirea eforturilor de reformă ale statelor membre prin schimburi de cunoștințe și de bune practici în materie de politici și în promovarea unei înțelegeri comune a provocărilor specifice fiecărei țări, în vederea informării Consiliului.

¹¹ Pentru EMCO, exercițiul se întemeiază pe articolele 148 și 150 din TFUE, în timp ce pentru CPS se întemeiază pe articolul 160 din TFUE. [Regulamentul \(UE\) 1175/2011](#) (de modificare a Regulamentului nr. 1466/1997) identifică EMCO și CPS printre comitetele relevante care trebuie să fie implicate în procesul semestrului european, în conformitate cu competențele lor respective. Cele două decizii ale Consiliului de instituire a comitetelor ([Decizia 2015/772](#), de abrogare a Deciziei 2000/98, pentru EMCO și [Decizia 2015/773](#), de abrogare a Deciziei 2004/689, pentru CPS) le-au acordat, de asemenea, un mandat pentru a contribui la toate aspectele semestrului european în domeniile lor respective.

¹² În cadrul EMCO, activitățile de supraveghere multilaterală cuprind trei componente: (i.) „evaluările recomandărilor specifice fiecărei țări”, pe baza recomandărilor specifice fiecărei țări din trecut și, în anumiți ani, a constatărilor identificate de instrumentele de monitorizare ale comitetului; (ii.) „evaluările tematiche”, pe baza recomandărilor Consiliului adoptate de Consiliul EPSCO și adresate tuturor statelor membre; și (iii.) „evaluarea dialogului social”, pe baza dispozițiilor orientării nr. 7 privind ocuparea forței de muncă. În cadrul CPS, pe lângă „evaluările recomandărilor specifice fiecărei țări”, punerea în aplicare a recomandărilor Consiliului este adesea dezbătută pe baza unor înțelegeri ad-hoc (de exemplu, dezbaterile planurilor naționale).

În 2023, în urma revenirii la un semestru normal, dar mai raționalizat în 2022, **CPS a reluat abordarea tradițională de evaluare doar a celui mai recent set de recomandări specifice fiecărei țări**¹³ (și anume, cele emise în 2022), în timp ce **EMCO a optat pentru adăugarea la noile recomandări specifice fiecărei țări pentru 2022 a unor provocări complementare** identificate pe baza instrumentelor sale de monitorizare și a progreselor înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări din perioada 2019-2020. Câteva recomandări specifice fiecărei țări pentru 2022, considerate de interes comun, au fost, de asemenea, examinate în comun de CPS și EMCO, în urma practicii de succes instituite în 2020. În același timp, **dimensiunea tematică a rămas proeminentă și în 2023, sub forma unor discuții aprofundate** cu privire la fiecare domeniu de politică care intră în sfera de competență a comitetelor. Aspectele tematice ale discuțiilor din cadrul celor două comitete au contribuit la pregătirea concluziilor orizontale, astfel cum sunt prezentate în prezenta secțiune.

În prima jumătate a anului 2023, **EMCO și CPS au efectuat 76 de evaluări specifice fiecărei țări**, inclusiv 5 evaluări în domenii de interes reciproc, care au fost desfășurate în comun de cele două comitete. Evaluările în materie de educație, formare și competențe (19 în total) au fost efectuate de EMCO cu participarea unor delegați din partea Comitetului pentru educație (EDUC), în timp ce la cele efectuate de EMCO în materie de dialog social (7 în total) au participat reprezentanți ai partenerilor sociali din UE și ai unora dintre filialele lor naționale. Evaluările în domeniul îngrijirilor de sănătate (5 în total) au fost efectuate în cadrul CPS cu participarea activă a reprezentanților naționali ai ministerelor sănătății. Toate evaluările specifice fiecărei țări s-au bazat pe raportarea de către statele membre cu privire la cele mai recente măsuri luate, urmată de evaluări ale acestor măsuri de către alte state membre și de către Comisie. Concluziile specifice fiecărei țări au fost convenite de comun acord și sunt anexate la prezentul aviz.

¹³ În 2020, comitetele au evaluat doar punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări pentru 2019, în principal prin procedură scrisă, din cauza pandemiei de COVID-19. În 2021, comitetele au convenit să evalueze punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări pentru 2020 (axate pe pandemia de COVID-19), completate de un subset de recomandări specifice fiecărei țări pentru 2019 relevante (care se refereau la aspecte mai mult structurale încă relevante). În 2022, abordarea din anul precedent a fost confirmată, dar modificată pentru a reduce numărul de evaluări și pentru a ține seama de absența recomandărilor specifice fiecărei țări în 2021: în timp ce EMCO și-a utilizat instrumentele de monitorizare pentru a evalua relevanța recomandărilor specifice fiecărei țări pentru 2020 și 2019 și pentru a identifica posibile „provocări emergente” neincluse în recomandările anterioare, CPS a solicitat statelor membre să aleagă să facă obiectul unei evaluări și a consolidat evaluările cu discuții tematice mai aprofundate cu privire la domeniile de politică.

3.1. Reformele în domeniul dialogului social

La 7 noiembrie 2022, EMCO și-a desfășurat evaluarea anuală în materie de dialog social împreună cu partenerii sociali europeni și naționali. Menită să evalueze calitatea și eficacitatea dialogului social, ținând seama de orientările privind ocuparea forței de muncă, evaluarea din 2022 a fost îmbogățită printr-o discuție tematică privind rolul dialogului social în asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică, precum și prin discutarea unor exemple naționale de cadre instituționale, de implicare a partenerilor sociali în procesul de elaborare a politicilor și de capacități ale partenerilor sociali.

În cursul discuției tematice, s-a subliniat că tranziția către economii și societăți neutre din punct de vedere climatic necesită o abordare la nivelul întregii administrații și la nivelul întregii societăți. Prin urmare, este esențial să se asigure faptul că partenerii sociali pot interacționa cu actorii care se află în fruntea procesului și sunt implicați la nivelul diferitelor entități și niveluri ale administrațiilor naționale. În acest context, unele state membre au recunoscut că sunt necesare eforturi suplimentare pentru a crea cadre adecvate pentru consultări, în special între partenerii sociali și autoritățile din domeniul energiei și al climei, în vederea actualizării planurilor naționale privind energia și clima în perioada 2023-2024. În același timp, s-a subliniat și că, având în vedere natura multidimensională a procesului de tranziție și varietatea transformărilor care se impun, sunt necesare, de asemenea, consultări separate și sistematice cu organizațiile societății civile. A fost evidențiată, de asemenea, dimensiunea locală a tranziției verzi, subliniindu-se necesitatea de a implica comunitățile în conceperea proiectelor care ar putea avea un impact puternic asupra economiilor locale.

Reprezentanții angajatorilor au subliniat în special interacțiunea dintre tranziția digitală și tranziția verde, precum și rolul important al dimensiunii sectoriale, în special în legătură cu perfecționarea și recalificarea forței de muncă către o producție mai verde. Ca parte a politicilor naționale de formare, îmbunătățirea conceperii și a adaptabilității programelor de învățământ și a calificărilor în funcție de cerințele în schimbare din peisajul locurilor de muncă a fost subliniată ca element esențial pentru consolidarea coordonării și a învățării comparative la nivelul UE. Cadrul de referință recent convenit pentru competențele în materie de durabilitate – GreenComp – a fost, de asemenea, evidențiat ca nou instrument important care trebuie analizat în continuare ca parte a coordonării EMCO în cursul anului 2023. A fost evidențiată complexitatea inerentă evaluării nevoilor viitoare în materie de competențe, precum și, în conexiune cu aceasta, importanța consolidării instrumentelor de realizare a previziunilor privind competențele. Sindicatele au subliniat totodată rolul pe care mobilitatea forței de muncă îl poate juca în abordarea deficitului actual și viitor de competențe.

Discuția tematică a abordat, de asemenea, consecințele pe care războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei le are asupra prețurilor energiei. Au fost menționate rolul impozitării, al protecției sociale și necesitatea de a direcționa cu atenție măsurile de sprijin pentru gospodării și întreprinderi către cei care au nevoie, în timp ce unii parteneri sociali și state membre sunt de părere că un mecanism asemănător SURE ar fi adecvat pentru a atenua impactul creșterii prețurilor la energie și alimente asupra economiei europene sau pentru a promova în mod eficace o tranziție verde echitabilă. A fost menționată și posibilitatea introducerii unui mecanism temporar de plafonare a prețurilor pe piața europeană a gazelor.

În același timp, a fost subliniată importanța unei bune utilizări a resurselor suplimentare primite de guverne prin impozitele pe produsele de bază și alte produse în contextul inflației ridicate.

Partenerii sociali naționali joacă un rol important în aceste discuții, având în vedere suprapunerea dintre răspunsul în materie de politici la criza energetică, inclusiv în ceea ce privește finanțarea protecției sociale, și negocierile lor colective, inclusiv în ceea ce privește salariile sau accesul la formare.

Evaluările specifice fiecărei țări au evidențiat faptul că în aproape toate statele membre, cu foarte puține excepții, cadrul instituțional pentru dialogul social este mai mult decât adecvat. Cu toate acestea, rămâne extrem de important să se evite o simplă implicare formală a partenerilor sociali și să se asigure un proces de consultare desfășurat în timp util și semnificativ pe parcursul întregului proces de elaborare a politicilor. Calitatea consultărilor poate, de asemenea, să se îmbunătățească atunci când acestea au loc pornind de la constatări bazate pe dovezi și pe evaluări *ex ante* ale impactului legislației propuse.

S-a remarcat, de asemenea, că, în special în perioade de criză, cum ar fi cele declanșate de pandemia de COVID-19 și de creșterea prețurilor la energie și la alimente, rămâne esențial să se asigure un echilibru între necesitatea guvernelor de a răspunde prompt nevoilor emergente ale economiilor și ale societăților și necesitatea de a implica în mod semnificativ partenerii sociali, oferindu-le timp adecvat pentru contribuții. Într-un astfel de context, consolidarea capacităților joacă și ea un rol, deoarece partenerii sociali care nu dispun de capacități suficiente se pot confrunta cu obstacole suplimentare în calea implicării lor prompte în consultări în cunoștință de cauză.

Acoperirea negocierilor colective rămâne îngrijorător de slabă în unele state membre, în special în sectorul privat, în timp ce în altele s-a observat o scădere a numărului de membri. În unele cazuri, evaluarea corectă a reprezentativității partenerilor sociali rămâne o problemă. Pentru statele membre în cauză, va fi important să utilizeze fondurile FSE + pentru perioada 2021-2027 în scopul consolidării capacităților partenerilor sociali într-un mod care să aibă impact. În plus, în conformitate cu noua Directivă a UE privind salariile minime adecvate, unele state membre își vor intensifica eforturile pentru a oferi condiții favorizante mai bune și pentru a stabili un plan de acțiune pentru negocierile colective.

3.2. Reforme în domeniul segmentării pieței forței de muncă, al impozitării veniturilor salariale și al muncii nedeclarate

La 10 martie 2023, EMCO și-a desfășurat evaluarea anuală privind impozitarea veniturilor salariale și segmentarea pieței forței de muncă, cu scopul de a evalua progresele înregistrate în direcția punerii în aplicare a recomandărilor relevante specifice fiecărei țări din perioada 2019-2022, precum și în ceea ce privește abordarea provocărilor suplimentare identificate de raportul de monitorizare a rezultatelor privind ocuparea forței de muncă și de tabloul de bord social¹⁴. Pe lângă evaluările specifice fiecărei țări, a avut loc o discuție tematică pe baza principalelor constatări ale Raportului comun privind ocuparea forței de muncă din 2023.

a. Impozitarea veniturilor salariale

Din cauza creșterii prețurilor la energie și alimente cauzată de agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei, în 2022 multe state membre au trebuit să introducă măsuri de atenuare a impactului inflației asupra gospodăriilor și a veniturilor lucrătorilor. Unele țări au utilizat marja de manevră bugetară disponibilă, în timp ce altele au sporit resursele disponibile, de exemplu prin impunerea de impozite asupra câștigurilor excepționale ale companiilor din sectorul energetic. Unele țări au abordat riscul creșterii impozitării veniturilor mai mici („progresia rece”) prin evaluarea fenomenului încadrării în alte tranșe de impozitare.

¹⁴ În conformitate cu modalitățile operaționale convenite pentru exercițiul de supraveghere multilaterală din 2023, având în vedere atenția deosebită acordată mai multor seturi de recomandări specifice fiecărei țări și unor provocări suplimentare, statelor membre li s-a oferit opțiunea de a nu participa la fiecare evaluare în cazul în care admit că „nu s-au înregistrat progrese” în ultimele 12 luni. **Belgia, Letonia și Slovenia** au optat să nu participe la evaluare. **Italia și Slovacia** au optat să nu participe din cauza domeniului de aplicare mai larg al recomandărilor specifice fiecărei țări care li se adresau în 2022 privind impozitarea.

În multe state membre s-au înregistrat, totuși, și progrese în ceea ce privește înverzirea sistemului fiscal și transformarea acestuia pentru a-l face să sprijine mai mult creșterea durabilă, cu o combinație de stimulente pentru activități care respectă mediul și de factori de descurajare ai utilizării combustibililor fosili. Cu toate acestea, pentru a sprijini o creștere favorabilă incluziunii, în multe state membre există încă un potențial semnificativ de a reorienta impozitarea de la forța de muncă către alte sectoare și pentru îmbunătățirea sistemului de impozitare și de prestații sociale. Ratele marginale de impozitare bine concepute pot încuraja participarea pe piața forței de muncă, în special a celei de a doua persoane care contribuie la venitul familiei, și pot crește timpul de lucru. În plus, sarcina fiscală asupra lucrătorilor cu salarii mici rămâne ridicată în multe state membre.

b. Segmentarea pieței forței de muncă

Segmentarea pieței forței de muncă în toate statele membre continuă să afecteze anumite grupuri, în special tinerii, femeile, migranții și persoanele slab calificate. În unele cazuri, munca cu fracțiuni de normă involuntară rămâne ridicată, cu rate scăzute de tranziție de la contracte temporare la contracte permanente. Pe parcursul anului 2022, multe state membre și-au continuat eforturile de promovare a contractelor pe durată nedeterminată ca modalitate tipică de lucru, inclusiv prin înăsprirea legislației privind protecția ocupării forței de muncă în ceea ce privește contractele temporare și alte forme atipice de muncă. Combaterea abuzurilor în ceea ce privește utilizarea formelor atipice de muncă și a activității independente și combaterea muncii nedeclarate rămân o prioritate pe agenda politică a multor state membre.

În acest scop, o frecvență mai mare a inspecțiilor muncii a fost completată cu cerințe suplimentare privind utilizarea unor forme de locuri de muncă pe durată determinată, cum ar fi contractele de muncă cu zero ore. Cu toate acestea, actele legislative care afectează doar anumite tipuri de contracte riscă să fie ineficiente în abordarea segmentării pieței forței de muncă, deoarece acestea nu pot decât să reorienteze preferința angajatorilor către alte tipuri de contracte atipice. Acordând atenția cuvenită faptului că piața muncii are nevoie de un anumit grad de flexibilitate legată de fluctuațiile ciclului de afaceri, reformele ar trebui să vizeze crearea unui cadru coerent care să promoveze contractele pe durată nedeterminată, să încurajeze tranziția de la locuri de muncă temporare la locuri de muncă permanente, să promoveze stimulentele pentru formarea la locul de muncă, să asigure accesul la protecție socială pentru toți și să creeze condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi.

3.3. Reformele în domeniile educației, formării și competențelor

La 30 martie și 13 aprilie 2023, EMCO și-a desfășurat evaluarea anuală privind educația și competențele, în comun cu Comitetul pentru educație (EDUC), cu scopul de a evalua progresele înregistrate în direcția punerii în aplicare a recomandărilor relevante specifice fiecărei țări din perioada 2019-2022, precum și cu scopul de a aborda provocările suplimentare identificate de raportul de monitorizare a rezultatelor privind ocuparea forței de muncă și de tabloul de bord social¹⁵. Pe lângă evaluările specifice fiecărei țări, a avut loc o discuție tematică pe baza principalelor constatări ale Raportului comun privind ocuparea forței de muncă din 2023 și a unui studiu de caz prezentat de Irlanda.

Rezultatele în materie de educație și formare în toate statele membre continuă să fie puternic influențate de mediile socioeconomice ale cursanților. Un statut socioeconomic defavorizat, proveniența dintr-un context de migrație, apartenența la un grup minoritar sau faptul de a locui într-o zonă rurală rămân principalii factori determinanți ai decalajelor existente. Probabilitatea ca cursanții defavorizați să obțină rezultate slabe la citire, matematică și științe și să părăsească timpuriu educația sau formarea este mai mare decât în cazul altor grupuri. În plus, participarea la educația și îngrijirea timpurie a copiilor rămâne sub medie pentru copiii expuși riscului de sărăcie sau de excluziune socială și pentru grupurile vulnerabile. În timp ce 13 state membre au atins obiectivul Spațiului european al educației pentru 2030 privind absolvirea învățământului terțiar, unele țări au rămas în urmă. În multe țări, disparitățile de gen sunt importante și în creștere. În timp ce femeile sunt mai performante decât bărbații în ceea ce privește rata globală de absolvire a învățământului terțiar, ponderea lor în domeniile STIM este mai mică. Statele membre se confruntă cu un deficit din ce în ce mai mare de cadre didactice, în special în ceea ce privește materiile STIM și în zonele dezavantajate din punct de vedere socioeconomic.

¹⁵ În conformitate cu modalitățile operaționale convenite pentru exercițiul de supraveghere multilaterală din 2023, având în vedere atenția deosebită acordată mai multor seturi de recomandări specifice fiecărei țări și unor provocări suplimentare, statelor membre li s-a oferit opțiunea de a nu participa la fiecare evaluare în cazul în care admit că „nu s-au înregistrat progrese” în ultimele 12 luni. **Cipru, Germania și Ungaria** au optat să nu participe la evaluare.

Ca răspuns la provocările menționate mai sus, statele membre au pus în aplicare sau sunt în curs de a implementa reforme menite să vizeze mai bine grupurile vulnerabile și să abordeze disparitățile regionale în ceea ce privește accesul la educație de calitate, precum și să modernizeze învățământul superior, inclusiv prin intermediul Mecanismului de redresare și reziliență (MRR), al fondurilor politicii de coeziune și al Fondului pentru o tranziție justă. În plus, se depun eforturi pentru a integra în continuare educația digitală, verde și cea legată de dezvoltarea durabilă în programele școlare încă din primele etape ale educației.

În vreme ce statele membre își intensifică eforturile de îmbunătățire a competențelor cadrelor didactice, în special a competențelor digitale, sunt puse în aplicare, de asemenea, măsuri pentru a aborda deficitul, inclusiv prin creșterea atractivității profesiei de cadru didactic și prin introducerea unor căi alternative către profesia de cadru didactic. Proclamarea Anului european al competențelor poate reprezenta o oportunitate fără precedent pentru statele membre de a-i sensibiliza pe cetățenii UE cu privire la cât este de important să-și dezvolte competențele, inclusiv în vederea atingerii obiectivului principal al UE pentru 2030 și a obiectivelor naționale conexe privind competențele. Potrivit datelor disponibile, persistă disparități în ceea ce privește participarea la învățarea în rândul adulților, iar persoanele care se presupune că au mai multă nevoie – de exemplu, persoanele slab calificate – participă mult mai puțin decât persoanele cu un nivel mai ridicat de educație. Participarea la învățare este, de asemenea, mai scăzută pentru persoanele care locuiesc în zonele rurale, ceea ce indică necesitatea de a îmbunătăți infrastructura de formare și de a continua investițiile în învățământul la distanță.

În pofida eforturilor sporite din toate statele membre, competențele digitale ar putea dobândi un grad sporit de prioritate în contextul politicilor de formare, în special în țările în care ponderea adulților care dispun cel puțin de competențe digitale de bază este scăzută. În astfel de cazuri, lacunele în materie de competențe digitale ar trebui, de asemenea, să fie abordate în continuare, în special atunci când ele afectează femeile, persoanele slab calificate, șomerii și persoanele inactive.

Mai multe state membre au introdus sau intenționează să introducă politici de perfecționare și recalificare cu scopul de a aborda deficitul tot mai mare de competențe în sectoarele cu cerere ridicată (cum ar fi îngrijirile de sănătate), de a soluționa neconcordanța între cererea și oferta de competențe și de a adapta competențele forței de muncă la lumea muncii în schimbare, inclusiv cu sprijinul resurselor disponibile din FSE+ și NextGenerationEU. Microcertificările și conturile personale de învățare sunt testate din ce în ce mai mult ca mijloace de a face oportunitățile de învățare mai accesibile, mai flexibile și mai adaptate la nevoile individuale. În contextul unor piețe ale forței de muncă tensionate și al unei rate scăzute a șomajului, statele membre introduc din ce în ce mai mult măsuri de formare care vizează în primul rând persoanele cele mai vulnerabile, al căror potențial rămâne neexploatat.

De asemenea, crește în continuare gradul de conștientizare cu privire la importanța unor instrumente solide și fiabile de realizare a previziunilor în materie de competențe. Problema rămâne, în anumite circumstanțe, o mai bună integrare a sistemelor de informații privind competențele în politicile de educație și formare.

3.4. Reformele privind politicile active în domeniul pieței forței de muncă și al serviciilor publice de ocupare a forței de muncă

La 31 martie 2023, EMCO a efectuat evaluarea sa anuală privind politicile active în domeniul pieței forței de muncă (ALMP) și serviciile publice de ocupare a forței de muncă (SPOFM) pentru a estima progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări din perioada 2019-2022 relevante și pentru a aborda provocările complementare identificate în raportul de monitorizare a rezultatelor privind ocuparea forței de muncă și în tabloul de bord social¹⁶. Înainte de evaluările specifice fiecărei țări, a avut loc o discuție tematică pornind de la principalele constatări ale Raportului comun privind ocuparea forței de muncă din 2023, contribuțiile președintelui rețelei SPOFM și prezentarea de către Franța a proiectului său privind „teritoriile cu șomaj zero pe termen lung”.

¹⁶ În conformitate cu modalitățile operaționale convenite pentru exercițiul de supraveghere multilaterală din 2023, având în vedere atenția deosebită acordată mai multor seturi de recomandări specifice fiecărei țări și unor provocări suplimentare, statelor membre li s-a oferit opțiunea de a nu participa la fiecare evaluare în cazul în care admit că „nu s-au înregistrat progrese” în ultimele 12 luni. **Bulgaria** și **Ungaria** au optat să nu participe la evaluare.

În 2022, ocuparea forței de muncă a continuat să crească în toate statele membre ale UE. Situată la 74,9 % în al patrulea trimestru al anului 2022, rata de ocupare a forței de muncă în UE-27 a fost cu două puncte procentuale mai mare decât nivelurile anterioare pandemiei. Cu toate acestea, persistă diferențe semnificative între statele membre și diferitele grupuri socioeconomice. Sunt necesare în continuare eforturi pentru a promova oportunitățile de ocupare a forței de muncă de calitate și pentru a crește ratele de ocupare a forței de muncă în rândul femeilor, al tinerilor, al persoanelor slab calificate, al persoanelor cu dizabilități, al persoanelor provenite dintr-un context de migrație și al minorităților etnice, în vederea atingerii obiectivelor de ocupare a forței de muncă pentru 2030 din Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale. În contextul evoluțiilor pozitive de pe piața forței de muncă, ușoara creștere a șomajului de lungă durată este îngrijorătoare.

Confruntându-se cu creșterea bruscă a deficitului de forță de muncă și de competențe, care afectează marea majoritate a economiilor europene, statele membre și serviciile lor publice de ocupare a forței de muncă se concentrează din ce în ce mai mult pe politicile de formare, în special pe competențele verzi și digitale, precum și pe ocupațiile și sectoarele care se confruntă cu o cerere mai mare (de exemplu, îngrijirile de sănătate și turismul), inclusiv pentru a încuraja tranzițiile durabile către piața forței de muncă. Cu toate acestea, importanța îmbunătățirii calității sprijinului acordat grupurilor celor mai vulnerabile este bine recunoscută și au fost introduse măsuri în acest scop, în special pentru a consolida orientarea profesională și consilierea, precum și activitățile de comunicare.

Cu toate acestea, în multe state membre europene, procentul persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă care participă la intervențiile din cadrul politicii privind piața forței de muncă rămâne cu mult sub 40 %, iar cheltuielile pentru politicile active în domeniul pieței forței de muncă se situează sub 2 % din PIB, ceea ce indică necesitatea de a consolida furnizarea de măsuri și eforturi bine concepute pentru a spori caracterul lor incluziv. În acest sens, sunt în curs de desfășurare eforturi de îmbunătățire a serviciilor furnizate de SPOFM și a capacității acestora, inclusiv prin instrumente digitale și instrumente îmbunătățite de realizare a previziunilor privind piața forței de muncă și competențele. Cu toate acestea, nivelul de maturitate organizațională și capacitatea SPOFM rămân inegale între statele membre și sunt în continuare necesare eforturi, printre altele, pentru a îmbunătăți parteneriatele și cooperarea cu alți actori, cum ar fi instituțiile de educație și formare și angajatorii.

Sprijinul oferit de fondurile de coeziune și punerea în aplicare a Mecanismului de redresare și reziliență ajută multe state membre să abordeze principalele provocări cu care se confruntă în punerea în aplicare a politicilor active în domeniul pieței forței de muncă. Cu toate acestea, elaborarea politicilor ar putea avea de câștigat de pe urma unei evaluări mai sistematice a intervențiilor anterioare.

3.5. Reformele în domeniul participării femeilor pe piața forței de muncă prin accesul la ECEC și la îngrijirea pe termen lung

La 24 mai 2023, EMCO și CPS și-au desfășurat evaluarea anuală cu privire la chestiuni de interes comun, în special protecția socială, sprijinul pentru venit și accesul la servicii, cu accent pe participarea femeilor pe piața forței de muncă în conexiune cu serviciile respective, pentru a evalua progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări din perioada 2019-2022 relevante. Evaluările au pornit de la o prezentare tematică a Comisiei, bazată, la rândul ei, pe constatările Raportului comun privind ocuparea forței de muncă din 2023.

În multe țări din UE persistă diferențe substanțiale de gen atât în ceea ce privește participarea la piața forței de muncă, cât și intensitatea muncii, ponderea lucrătorilor cu fracțiuni de normă în rândul femeilor angajate rămânând în medie cu 20 de puncte procentuale peste cea a bărbaților la nivelul UE. Responsabilitățile de îngrijire, inclusiv grija pentru persoanele care au nevoie de îngrijire pe termen lung și pentru copii, rămân unul dintre principalii factori care împiedică participarea femeilor pe piața forței de muncă și angajarea cu normă întreagă în multe state membre, lăsând aproximativ 7,7 milioane de femei în afara pieței forței de muncă. Impactul statutului de părinte asupra ocupării forței de muncă în rândul femeilor rămâne substanțial negativ în UE (-10,6 puncte procentuale), cu decalaje deosebit de mari în unele state membre. La nivelul UE, participarea copiilor sub 3 ani la educația și îngrijirea timpurie (ECEC) a crescut la 36,2 % în 2021. Cu toate acestea, situația diferă foarte mult de la un stat membru la altul, multe dintre acestea rămânând în urmă în raport cu obiectivele revizuite de la Barcelona.

Se observă totuși progrese la toate nivelurile în ceea ce privește asigurarea accesului la educație și îngrijire timpurie de bună calitate și la prețuri abordabile, în special prin lărgirea ofertei de locuri disponibile și prin sprijinirea familiilor cu venituri mici în ceea ce privește accesul la servicii. În unele cazuri, participarea la ECEC a fost sporită prin reducerea vârstei pentru învățământul obligatoriu. În pofida eforturilor depuse, persistă provocări substanțiale în ceea ce privește îmbunătățirea accesului copiilor care provin din medii socioeconomice precare și adaptarea ECEC la nevoile copiilor cu dizabilități sau care necesită îngrijire specială.

Abordarea nivelului ridicat al economiei informale, a condițiilor de muncă precare și a deficitului de competențe în sectorul îngrijirii pe termen lung rămân aspecte-cheie pentru a asigura accesul la servicii de îngrijire pe termen lung de înaltă calitate și accesibile din punct de vedere financiar. Se pun în aplicare măsuri pentru dezvoltarea serviciilor de îngrijire în comunitate, extinderea serviciilor de îngrijire la domiciliu și crearea de centre de zi accesibile pe termen lung. În unele cazuri, au fost puse la dispoziție fonduri suplimentare pentru a forma personal de îngrijire și pentru a sprijini îngrijitorii informali, astfel încât să se facă față deficitului de personal.

De asemenea, s-a luat act de eforturile de consolidare a coordonării necesare între diferitele administrații și diferitele niveluri de guvernare, de care este adesea nevoie pentru a extinde serviciile ECEC și de îngrijire pe termen lung și pentru a îmbunătăți calitatea acestora.

Fondurile UE, în special Mecanismul de redresare și reziliență (MRR) și Fondul social european Plus (FSE+), au fost utilizate pe scară largă pentru a extinde furnizarea de servicii de îngrijire pe termen lung și ECEC, inclusiv pentru construirea și renovarea facilităților de ECEC și crearea de locuri pentru copii. Este esențial să se acorde atenția cuvenită asigurării sustenabilității viitoare a măsurilor puse în aplicare.

Persistă provocări în ceea ce privește facilitarea accesului la servicii de îngrijire a copiilor și de îngrijire pe termen lung pentru copiii strămutați și, respectiv, persoanele provenite din Ucraina care au fugit din țară în urma agresiunii ruse, inclusiv din perspectiva integrării femeilor ucrainene pe piața forței de muncă.

3.6. Reformele din domeniul protecției sociale și al incluziunii sociale

Politicile de protecție socială și de incluziune socială sprijină dezvoltarea individuală, consolidează coeziunea socială, promovează rezultate pozitive în ceea ce privește participarea la piața forței de muncă și stimulează creșterea economică. Sistemele de protecție socială care funcționează bine pot atenua impactul diferitelor crize și șocuri asupra individului și societății, astfel cum s-a demonstrat în timpul pandemiei de COVID-19 sau în contextul actual al inflației ridicate și al creșterii costurilor energiei.

În lucrările sale anterioare, CPS¹⁷ a identificat anumite deficiențe în sistemele de protecție socială și de incluziune socială ale statelor membre, inclusiv în ceea ce privește caracterul lor adecvat și acoperirea diferitelor prestații, în special pentru lucrătorii cu contracte atipice și pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă. Schimbările de pe piețele forței de muncă, evoluțiile tehnologice și schimbările demografice necesită adaptarea și îmbunătățirea continuă a sistemelor europene de protecție socială.

Pilonul european al drepturilor sociale și planul de acțiune aferent acestuia oferă un cadru de politică la nivelul UE pentru a stimula reformele în materie de politici. Printre numeroasele inițiative cuprinse în planul de acțiune, *Recomandarea Consiliului privind accesul la protecție socială pentru lucrători și pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă* din 2019 și *Recomandarea Consiliului privind un venit minim adecvat care să asigure incluziunea activă* din 2023 oferă statelor membre orientări pentru îmbunătățirea sistemelor lor de protecție și incluziune socială.

În plus, Mecanismul de redresare și reziliență (MRR) pune la dispoziție sprijin pentru eforturile naționale de reformă, 13,4 miliarde EUR fiind alocate granturilor și împrumuturilor legate de măsurile de protecție și incluziune socială în optsprezece state membre¹⁸. Planurile naționale de redresare și reziliență (PRR) ale acestor state membre acoperă o gamă largă de reforme și investiții menite să consolideze sistemele lor naționale de protecție socială în ceea ce privește eficacitatea, calitatea și reziliența acestora, în funcție de nevoile specifice fiecărei țări.

¹⁷ Raportul pentru 2021 al Comitetului pentru protecție socială.

¹⁸ Austria, Belgia, Croația, Cipru, Cehia, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Portugalia, România, Slovacia, Spania, Suedia.

a. Constatări orizontale în urma evaluărilor specifice fiecărei țări

În cadrul evaluărilor sale multilaterale ale punerii în aplicare efectuate anual CPS a analizat, în aprilie 2023, rezultatele a nouă state membre cărora le fuseseră adresate recomandări specifice țării în domeniul protecției sociale și al incluziunii sociale. Alte cinci recomandări specifice fiecărei țări de interes comun au fost evaluate în cadrul unei sesiuni comune cu EMCO în luna mai. Opt dintre recomandările specifice fiecărei țări evaluate conțin trimiteri la eficacitatea sistemelor naționale de protecție socială din perspectiva caracterului adecvat, a direcționării și acoperirii prestațiilor de sprijin pentru venit, în combinație cu accesul la servicii. Cinci state membre au primit recomandarea de a îmbunătăți furnizarea de locuințe sociale și/sau de locuințe la prețuri accesibile. De asemenea, pentru două state membre au fost emise recomandări referitoare la furnizarea de servicii de îngrijire pe termen lung și de educație și îngrijire timpurie accesibile din punct de vedere financiar și de calitate, în contextul sprijinirii participării femeilor pe piața forței de muncă.

Evaluările specifice fiecărei țări efectuate de CPS au arătat următoarele:

- Sunt în curs de desfășurare unele eforturi majore de reformare a **sistemelor** existente de **protecție socială și de incluziune socială**, statele membre aplicând lecțiile învățate în timpul crizei provocate de pandemia de COVID-19 pentru a concepe măsuri pe termen mai lung, care pot îmbunătăți funcționarea sistemelor lor naționale. Aceasta implică furnizarea integrată de diverse prestații în bani și în natură, în combinație cu accesul la servicii sociale de calitate și cu măsuri de asigurare a unei coordonări eficiente între serviciile care vizează incluziunea socială și (re)integrarea pe piața forței de muncă. Întrucât majoritatea reformelor prezentate se află într-o fază inițială, sunt necesare o monitorizare și o evaluare solidă a rezultatelor pentru a asigura persistența relevanței și a succesului respectivelor reforme.

- În plus, mai multe state membre evaluate se concentrează pe abordarea provocărilor legate de sărăcie prin îmbunătățirea caracterului adecvat și a acoperirii prestațiilor (de exemplu, Ungaria, Portugalia, Letonia), de exemplu prin asigurarea unei indexări adecvate a prestațiilor în contextul actualelor rate ridicate ale inflației (de exemplu, Letonia). Îmbunătățirea eficacității plaselor de siguranță naționale prin simplificare și raționalizare constituie un domeniu asupra căruia își concentrează atenția Portugalia, Letonia și Finlanda, în timp ce Polonia și Ungaria raportează măsuri specifice care vizează anumite grupe de vârstă sau domenii ale furnizării de beneficii și accesului la servicii.
- Evaluările **legate de locuințe** au confirmat faptul că, pentru gospodării, costurile cu locuința pot reprezenta o provocare serioasă, în special în orașele mai mari și în cazul gospodăriilor vulnerabile. În țările evaluate, există o amplă recunoaștere politică a acestor provocări și un angajament în direcția intervenției la nivel de politici, prin planuri, reforme și investiții. Cadrele de monitorizare și coordonarea politicilor privind locuințele cu politici complementare (de exemplu, sprijinul pentru venit) și servicii complementare (de exemplu, transportul) sunt recunoscute ca fiind necesare pentru succesul unei astfel de acțiuni.
- Statele membre evaluate raportează cu privire la diverse măsuri legislative și/sau de investiții menite să sporească oferta de locuințe, inclusiv de locuințe sociale și/sau de locuințe de închiriat la prețuri accesibile. Aceste măsuri necesită însă cheltuieli financiare substanțiale și timpi de execuție, ceea ce ar putea întârzia punerea în aplicare a accesului la locuințe adecvate, chiar și atunci când au fost elaborate planuri și politici. Actuala perioadă de inflație ridicată poate reprezenta o provocare suplimentară pentru strategiile deja în vigoare.

- De asemenea, se depun eforturi pentru a consolida cadrul legislativ și capacitatea administrativă a diferitelor autorități implicate în furnizarea de locuințe la prețuri accesibile (Spania, Lituania). O atenție deosebită se acordă și furnizării de servicii pentru nevoi specifice, cum ar fi locuințe pentru persoanele cu handicap, politici de tip „Locuința pe primul loc” pentru combaterea lipsei de adăpost, politici de desegregare și prevenirea evacuărilor (Ungaria, Danemarca).
- Evaluările comune ale EMCO-CPS privind **furnizarea de servicii de educație și îngrijire timpurie** în contextul participării femeilor pe piața forței de muncă au dovedit că sunt necesare eforturi suplimentare pentru a extinde capacitatea și a îmbunătăți accesibilitatea din punct de vedere financiar. Remedierea acestor probleme le-ar permite părinților să aibă acces la locuri de muncă cu normă întreagă, având în același timp un impact pozitiv asupra bunăstării copiilor. În plus, în condițiile în care aproape un copil din patru este expus riscului de sărăcie sau de excluziune socială, vor fi necesare în continuare eforturi ținute de sprijinire a copiilor expuși acestui risc și a părinților acestora.

b. Rezultatele discuției tematice privind protecția socială și incluziunea socială

Discuția tematică a CPS în acest domeniu de politică s-a axat pe rolul jucat de prestații și furnizarea de servicii în reducerea sărăciei și (re)integrarea pe piața forței de muncă. Discuția s-a sprijinit pe prezentarea unui *Studiu exploratoriu: completarea lacunelor în materie de cunoaștere și identificarea punctelor forte și a provocărilor în ceea ce privește eficacitatea sistemelor de venit minim ale statelor membre (Exploratory study: filling in the knowledge gaps and identifying strengths and challenges in the effectiveness of Member States' minimum income schemes)*. În dezbaterile care au urmat, delegații au explorat potențiala interacțiune dintre diferitele elemente de concepere a politicilor și au încercat să identifice factorii de succes ai furnizării integrate de prestații în bani și politici de activare.

Schimbul de opinii a arătat că:

- Statele membre consideră că politicile sociale reprezintă o investiție și un factor productiv, întrucât reformele în domeniul protecției sociale și al incluziunii sociale pot sprijini creșterea economică și promova ocuparea forței de muncă.
- Modernizarea sistemelor de protecție socială și de incluziune socială este în curs în multe state membre, în conformitate cu principiile incluziunii active, inclusiv punerea accentului pe un sprijin adecvat pentru venit, sprijin pentru integrarea socială și participarea pe piața forței de muncă, alături de furnizarea de servicii de calitate și la prețuri accesibile. Pentru a avea succes, astfel de reforme ar trebui să țină seama de întreaga gamă de prestații și servicii sociale care sprijină persoanele pe parcursul întregului lor ciclu de viață și să ia în considerare interacțiunea dintre diferitele elemente de sprijin pentru venit. Această abordare integrată ar trebui să reducă dependența beneficiarilor de prestații și vulnerabilitatea acestora, furnizând, în același timp, resurse financiare adecvate pentru combaterea sărăciei și pentru sprijinirea familiilor cu venituri mici și a persoanelor aflate într-o situație vulnerabilă.
- Sistemele de venit minim reprezintă o componentă importantă a sistemelor naționale de protecție socială și de incluziune socială. În aproape toate țările europene, acestea sunt insuficiente pentru a-i menține pe oameni deasupra pragului sărăciei. Deși o gamă largă de prestații complementare în bani și în natură pot oferi sprijin suplimentar, în majoritatea cazurilor acestea fac obiectul unor proceduri suplimentare de testare a mijloacelor și de solicitare. Simplificarea și raționalizarea modului de furnizare a prestațiilor sociale ar trebui să îmbunătățească adecvarea sistemelor de protecție a veniturilor. În contextul actual al inflației ridicate, au fost evidențiate indexarea periodică și mecanismele de ajustare automată a sprijinului pentru venit.

- Găsirea unui echilibru adecvat între asigurarea caracterului adecvat al prestațiilor sociale și crearea de stimulente pentru muncă rămâne o problemă importantă pentru statele membre. În majoritatea țărilor, programele de asistență socială sunt concepute în așa fel încât să lege acordarea prestațiilor de măsuri de activare. Pentru a facilita ocuparea unui loc de muncă sau pentru a spori intensitatea muncii, unele țări aplică stimulente financiare prin eliminarea treptată temporară a prestațiilor (mecanism de diminuare progresivă) atunci când persoanele intră pe piața forței de muncă sau participă la programe de formare la locul de muncă sau la programe de lucrări publice. Pe lângă stimulentele financiare, sunt disponibile măsuri de politică activă în domeniul pieței forței de muncă, inclusiv programe de formare și de perfecționare, subvenții salariale și programe temporare de lucrări publice sau muncă în folosul comunității pentru a ajuta persoanele să se integreze pe piața forței de muncă. Cu toate acestea, participarea beneficiarilor de venit minim la măsurile de politică activă în domeniul pieței forței de muncă nu este întotdeauna garantată și/sau se limitează la participarea la lucrări publice.
- A fost evidențiată problema neutilizării prestațiilor și necesitatea de a explora obstacolele și de a evalua periodic sistemele existente în scopul elaborării unor politici eficiente. Continuarea simplificării și îmbunătățirea transparenței sistemelor de protecție socială și de incluziune socială, sprijinite de tehnologiile digitale, au fost identificate drept căi de abordare a obstacolelor și de îmbunătățire a furnizării de prestații și servicii.
- Eforturile de îmbunătățire a acoperirii și a adecvării sistemelor de protecție socială și de incluziune socială ar trebui să fie completate cu un proces de reflecție privind modul de finanțare a acestor sisteme, întrucât preocupările legate de adecvare și sustenabilitate ar trebui abordate în mod cuprinzător. Deși echilibrul dintre diferitele surse de finanțare este specific fiecărui stat membru, ar trebui să continue reflecțiile cu privire la surse de finanțare noi și alternative.
- În sfârșit, învățarea reciprocă și schimburile de bune practici și de abordări inovatoare au fost identificate ca instrumente extrem de eficiente, care facilitează o înțelegere comună a provocărilor interconectate și sprijină eforturile de reformă ale statelor membre.

3.7. Reformele în domeniul pensiilor

Sistemele naționale de pensii au constituit un domeniu de interes pentru reformele structurale încă de la începutul semestrului european. Confruntate cu perspectivele unei populații în curs de îmbătrânire, cu scăderea treptată a numărului europenilor în vârstă de muncă și cu evoluții ale piețelor forței de muncă, statele membre au lucrat la o serie de reforme menite să limiteze cheltuielile cu pensiile, menținând, în același timp, caracterul just și echitatea intergenerațională a sistemelor lor de pensii. Eforturile de garantare a caracterului adecvat al pensiilor, în special, au devenit din ce în ce mai importante în ultimii ani, astfel cum s-a observat în Raportul din 2021 al CPS și al Comisiei Europene privind caracterul adecvat al pensiilor și așa cum a confirmat-o, de asemenea, Raportul comun privind ocuparea forței de muncă din 2022.

Mecanismul de redresare și reziliență (MRR) oferă sprijin pentru măsurile de reformare a sistemelor naționale de pensii. Planurile naționale de redresare și reziliență (PRR) includ măsuri de reformă privind pensiile sau prestațiile minime pentru limită de vârstă în cazul a paisprezece state membre¹⁹.

a. Constatări orizontale în urma evaluărilor specifice fiecărei țări

În acest context, în februarie 2023, CPS a analizat progresele înregistrate de opt state membre în domeniul pensiilor, ca răspuns la recomandările specifice fiecărei țări care le-au fost adresate în 2022. Majoritatea acestor recomandări se axau pe aspecte legate de sustenabilitatea finanțelor publice, incluzând elemente legate de adecvare, echitate și egalitate pentru trei dintre țările evaluate, precum și trimiteri la necesitatea unei reforme globale a sistemului de pensii pentru două dintre acestea. Majoritatea statelor membre evaluate au primit recomandări specifice fiecărei țări formulate în mod similar în ciclurile anterioare ale semestrului european, fapt care denotă natura structurală și pe termen lung a provocărilor observate.

¹⁹ Belgia, Germania, Spania, Croația, Letonia, Lituania, Malta, Țările de Jos, Austria, Polonia, România, Slovacia, Slovenia și Suedia.

Discuțiile din cadrul CPS au arătat că statele membre evaluate recunosc provocările identificate și iau măsuri pentru a le aborda. A fost raportată o gamă largă de măsuri:

- În majoritatea statelor membre evaluate, sunt întreprinse acțiuni specifice pentru a studia această problemă și pentru a pregăti un răspuns de politică. Printre astfel de acțiuni se numără raportarea periodică specifică cu privire la funcționarea sistemului de pensii și instituirea unor comisii specializate care să se ocupe de reformele pensiilor (de exemplu, Cehia, Germania, Irlanda, Luxemburg și Ungaria).
- Statele membre recunosc că promovarea unei participări sporite pe piața forței de muncă în general sau sprijinirea în mod specific a ocupării forței de muncă în rândul lucrătorilor în vârstă au potențialul de a îmbunătăți sustenabilitatea fiscală a sistemului de pensii. În timp ce în majoritatea statelor membre evaluate (cu excepția Franței) nu sunt planificate acțiuni suplimentare de creștere a vârstei legale de pensionare, sunt introduse măsuri – cum ar fi, de exemplu, reducerea contribuțiilor sociale, cofinanțarea, recomandarea pentru anumite locuri de muncă, formarea sau orientarea profesională – pentru a crește vârsta efectivă de pensionare și pentru a încuraja amânarea ieșirii la pensie (Cehia, Irlanda, Polonia).
- În efortul de a aborda provocările cu care se confruntă în materie de sustenabilitate, mai multe state membre iau măsuri pentru a crește veniturile sistemului de asigurări de pensii prin creșterea ratei contribuției și/sau prin extinderea bazei de finanțare (Germania, Irlanda). În unele dintre statele membre evaluate, au fost instituite fonduri specifice pentru a contribui la soluționarea deficitului asigurărilor de pensii (de exemplu, Luxemburg).
- De asemenea, în unele dintre statele membre evaluate s-au depus eforturi pentru a menține sau a îmbunătăți echitatea sistemelor de pensii. În Franța se iau măsuri pentru introducerea unei reforme ambițioase și cuprinzătoare, iar în Germania și Țările de Jos dezvoltarea în continuare a pensiilor ocupaționale și personale este în curs de examinare.

CPS a salutat măsurile raportate și are o opinie pozitivă cu privire la eforturile depuse de statele membre. În același timp, discuțiile din cadrul comitetului au arătat că vor fi necesare acțiuni suplimentare pentru a răspunde pe deplin cerințelor formulate în recomandările specifice fiecărei țări, deoarece, în multe cazuri, măsurile raportate nu au fost încă puse în aplicare, în timp ce în alte procesul legislativ se află într-un stadiu incipient.

b. Rezultatele discuției tematice în domeniul pensiilor

Pe lângă evaluările specifice fiecărei țări, CPS s-a angajat, de asemenea, într-o discuție orizontală, axată pe *măsurile luate de toate statele membre pentru a proteja nivelul de trai al populației pensionate în contextul inflației ridicate și al creșterii costurilor energiei*. Rezultatul acestei discuții este prezentat mai jos.

În 2022, rata anuală a inflației în Europa a atins un nivel record de 9,2 %, aproximativ de trei ori mai mare decât în 2021. Prețurile la energie, care au crescut brusc în urma invadării Ucrainei de către Rusia, se numără printre principalii factori care au determinat creșterea puternică a inflației, ducând la creșterea cu 18 % într-un singur an a prețurilor de consum pentru locuințe, apă, gaze și energie electrică²⁰.

²⁰ Eurostat, setul de date *prc_hicp_aind*, accesat la 22.5.2023.

Deși nivelurile în creștere ale prețurilor afectează toate gospodăriile (vulnerabile), acestea pot genera provocări specifice pentru pensionari. În comparație cu populația în vârstă de muncă, sănătatea pensionarilor este, în general, mai fragilă. De asemenea, pensionarii au un control și o flexibilitate mai reduse în a se adapta la schimbarea circumstanțelor, deoarece nu își pot modifica cu ușurință modelele de consum și nu își pot asuma activități suplimentare pentru a-și completa veniturile. Indexarea pensiilor – o sursă majoră de ajustare a veniturilor – are loc, în general, cu o anumită întârziere (de obicei, o dată pe an) și, în majoritatea cazurilor, la un nivel inferior creșterii salariilor. În plus, măsura în care corecția efectelor inflației afectează pensiile poate depinde și de modul în care este conceput, în ansamblu, sistemul de pensii. Persoanele în vârstă singure și persoanele în vârstă expuse riscului de sărăcie sunt, de asemenea, afectate în mod deosebit de creșterea bruscă a prețurilor la energie și se confruntă cu un risc comparativ mai mare de sărăcie energetică.

În acest context, discuția tematică din cadrul CPS s-a axat pe măsurile luate de statele membre pentru a proteja nivelul de trai al pensionarilor. Schimbul de opinii a confirmat următoarele:

- Guvernele din întreaga UE au început să intervină prin măsuri de politică pentru a atenua impactul creșterii prețurilor la produsele de bază și la energie încă din 2021, dar situația generată de invadarea Ucrainei de către Rusia a impus consolidarea suplimentară a acestor măsuri.
- Având în vedere necesitatea de a oferi un răspuns în timp util, majoritatea țărilor au optat inițial pentru acțiuni care oferă sprijin populației generale, dar au fost, de asemenea, instituite unele măsuri care se aplică în funcție de resurse sau măsuri care vizează grupuri vulnerabile specifice. Acest ultim aspect este considerat o evoluție pozitivă, deoarece sprijinul nedirecționat ridică probleme fiscale semnificative; acesta riscă să ofere o asistență insuficientă celor care au cea mai mare nevoie de ea și să alimenteze noi presiuni inflaționiste.

- Măsurile nespecifice raportate de statele membre au, în cea mai mare parte, un caracter temporar, însă unele state membre au luat măsuri de creștere a veniturilor prin creșterea nivelului prestațiilor (inclusiv a pensiilor necontributive – de exemplu Spania) sau prin extinderea categoriilor eligibile pentru astfel de prestații. Numeroase țări au introdus plăți fie pentru creșterea veniturilor în general, fie pentru acoperirea directă a facturilor la energie. Multe țări au introdus subvenții în funcție de nivelurile de consum pentru electricitate, gaze sau încălzire în general pentru sezonul de iarnă. Unele state membre au introdus plafoane de preț sau cote reduse de TVA pentru energie.
- În ceea ce privește în special pensionarii, ajustarea mecanismelor existente de indexare a pensiilor a reprezentat o componentă esențială a răspunsului în materie de politici al statelor membre. Astfel de mecanisme există în întreaga UE, permițând creșterea pensiilor în concordanță cu creșterea prețurilor, a salariilor sau o combinație între cele două. În marea majoritate a cazurilor, pensiile sunt indexate o dată pe an. În unele țări, se declanșează o actualizare extraordinară sau un mecanism de indexare mai favorabil în cazul în care inflația sau creșterea salariilor depășește un anumit prag (de exemplu, în Cehia, Luxemburg) sau se adaugă un supliment în cazul în care creșterea PIB-ului depășește un anumit nivel (Ungaria). Gravitatea și evoluția rapidă a actualei crize a costului vieții au condus într-o serie de state membre la consolidarea sau la devansarea măsurilor de indexare, uneori cu efect retroactiv (de exemplu, în Finlanda, Ungaria, Italia, Lituania, Letonia, Malta, România, Slovacia, Slovenia). În perioada actuală caracterizată printr-o creștere extraordinară a inflației și prin scăderea salariilor reale, indexarea pensiilor poate fi mai favorabilă pensionarilor, în comparație cu indexarea salariilor; aceasta implică totuși un cost financiar semnificativ, astfel încât măsura în care poate fi susținută va depinde de marja de manevră bugetară existentă și de preferințele naționale.

- O serie de state membre au introdus măsuri suplimentare sau au direcționat unele dintre măsurile lor generale către pensionarii cu venituri mici. Astfel de acțiuni includ plăți acordate în funcție de resurse sau de venituri (în Croația, Polonia, Danemarca); suplimente la pensiile cele mai mici (în Cipru); (re)introducerea celei de a 13-a pensii lunare (în Polonia și Ungaria) și a unei a 14-a pensii acordate în funcție de resurse (în Polonia); introducerea sau creșterea alocațiilor pentru locuință existente și/sau a suplimentului pentru încălzire (în Cehia, Finlanda, Suedia, Irlanda și Slovenia).

În cele din urmă, discuția a confirmat că, având în vedere gravitatea și continuarea preconizată a crizei costului vieții, este oportună organizarea, în contextul activităților de învățare reciprocă din cadrul CPS, a unor noi schimburi de opinii cu privire la gama de măsuri de sprijin planificate sau puse în aplicare de statele membre.

3.8. Reformele în domeniul îngrijirilor de sănătate

O stare bună de sănătate contribuie la bunăstarea oamenilor și reprezintă o condiție prealabilă necesară pentru o creștere economică și socială durabilă pe termen lung. Pandemia de COVID-19 a evidențiat limitările existente la nivelul sistemelor europene de sănătate și a accentuat necesitatea de a îmbunătăți funcționarea și pregătirea acestora pentru posibile evenimente de criză viitoare. Drept răspuns, o serie de state membre au demarat reforme pentru a stimula reziliența sistemelor de sănătate, chiar în vreme ce pandemia era încă în desfășurare în 2021 și 2022.

Eforturile de reformă în curs ale statelor membre includ măsuri de abordare a provocărilor legate de pandemie (cum ar fi modernizarea unităților de sănătate și îmbunătățirea capacităților din domeniul sănătății publice), dar și măsuri de abordare a provocărilor mai degrabă structurale legate de accesul la îngrijiri de sănătate și de deficitul de forță de muncă. În 2020 s-a înregistrat o creștere foarte importantă a cheltuielilor cu asistența preventivă (26 %), pornindu-se însă de la o pondere scăzută în bugetul de referință (mai puțin de 3 % din totalul cheltuielilor cu îngrijirile de sănătate în 2019); această creștere a fost determinată, în mare parte, de măsurile de răspuns la criza provocată de pandemia de COVID-19.

Mecanismul de redresare și reziliență (MRR) pune la dispoziție un sprijin semnificativ pentru eforturile naționale de reformă. În acest scop, planurile naționale de redresare și reziliență (PNRR) ale tuturor celor 27 de state membre includ investiții specifice pentru reformele din domeniul sănătății, în valoare totală de peste 43 de miliarde EUR.

a. Constatări orizontale în urma evaluărilor specifice fiecărei țări cu privire la îngrijirile de sănătate

În 2022, au fost emise recomandări specifice fiecărei țări legate de îngrijirile de sănătate pentru opt state membre. Recomandările sunt multidimensionale și acoperă diferite aspecte: patru recomandări vizează provocările în materie de reforme privind îngrijirile primare de sănătate (Grecia, Polonia, Ungaria, Lituania), precum și asistența preventivă (Ungaria, Lituania) și adoptarea e-sănătății (Polonia), două recomandări evidențiază preocupări legate de caracterul adecvat și de egalitate (Grecia, Letonia), o recomandare se axează pe deficitul de forță de muncă (Țările de Jos), una pe integrarea serviciilor sociale și de sănătate (Estonia) și una pe sustenabilitatea finanțelor publice (Slovenia). Întrucât trei dintre recomandări conțin trimiteri la alte domenii de politică conexe (îngrijirea pe termen lung pentru Estonia și Slovenia și protecția socială pentru Letonia), acestea au fost evaluate de comitet în cadrul sesiunilor dedicate îngrijirii pe termen lung și protecției sociale și incluziunii sociale.

Evaluările specifice fiecărei țări cu privire la îngrijirile de sănătate au arătat că:

- Statele membre recunosc caracterul multidimensional al provocărilor cu care se confruntă sistemele lor de sănătate și necesitatea unei abordări globale. A fost confirmată importanța unor plase de siguranță solide pentru asigurarea accesului la îngrijiri de sănătate pentru persoanele cele mai vulnerabile, precum și nevoia strategică de coordonare eficientă între sistemele sociale și de sănătate, precum și între nivelurile național, regional și local.

- Țările evaluate își concentrează o mare parte a eforturilor pe prevenire și pe promovarea sănătății (Ungaria, Lituania, Polonia), precum și pe îmbunătățirea guvernanței sistemului de sănătate și a furnizării de îngrijiri primare de sănătate (Ungaria, Grecia, Lituania). Telemedicina și alte soluții digitale sunt, de asemenea, în curs de implementare (Lituania, Polonia). Astfel de eforturi ar putea nu numai să îmbunătățească accesibilitatea îngrijirilor de sănătate și să promoveze rezultate mai bune în materie de sănătate pentru populație, ci și să atenueze nevoia de personal medical specializat și de servicii medicale spitalicești costisitoare. În cazul telemedicinii, este necesar să se acorde în continuare atenție decalajului digital legat de competențele digitale limitate și de dificultățile privind accesul la tehnologia informației, în special în rândul utilizatorilor în vârstă sau al celor care provin din medii vulnerabile. Ar putea fi necesară menținerea prestării unei combinații de servicii medicale digitale și fizice, pentru a promova accesul tuturor la îngrijiri de sănătate de calitate.
- Îmbătrânirea populației și cererea tot mai mare de servicii de îngrijiri de sănătate de calitate exercită o presiune suplimentară asupra deficitelor deja existente și asupra disparităților regionale în ceea ce privește disponibilitatea forței de muncă din domeniul sănătății. Majoritatea statelor membre evaluate (Ungaria, Grecia, Lituania) iau măsuri pentru a spori atractivitatea profesiei medicale prin îmbunătățirea condițiilor de muncă, prin creșterea remunerării sau prin oferirea de stimulente nefinanciare, cum ar fi oportunități de formare, pentru a atrage personal medical suplimentar și pentru a păstra mai bine personalul existent. Țările de Jos recunosc că este posibil ca o nouă creștere substanțială a efectivelor personalului medical să nu fie sustenabilă din punct de vedere bugetar pe termen lung și își concentrează atenția pe creșterea productivității forței de muncă, inclusiv prin urmărirea eficienței la nivel organizațional și prin valorificarea tehnologiei. S-a recunoscut, de asemenea, că reorientarea prestării de servicii dinspre spitale către îngrijirile primare de sănătate, precum și utilizarea unor strategii mai eficiente de promovare a sănătății și de prevenire a bolilor au o importanță majoră în soluționarea problemei forței de muncă într-un mod durabil.

- O mare parte din reformele și investițiile raportate, care au potențialul de a aborda provocările nesoluționate, se află în stadii incipiente de punere în aplicare. Se preconizează că impactul acestor reforme se va materializa în perioadele următoare, astfel încât vor fi necesare o monitorizare și o evaluare continue, inclusiv în vederea introducerii unor ajustări suplimentare, după caz.

b. Rezultatele discuției tematice în domeniul îngrijirilor de sănătate

În cadrul lucrărilor sale legate de semestrul european, CPS a desfășurat, de asemenea, o discuție orizontală axată pe *principalele caracteristici ale reformelor recente și actuale privind accesul la îngrijiri de sănătate mintală, în special în ceea ce privește prevenirea și furnizarea de servicii comunitare de îngrijiri de sănătate mintală, disponibilitatea personalului calificat și finanțarea*. Discuțiile s-au desfășurat pe baza unor cadre orizontale stabilite de Comisia Europeană și de Observatorul european pentru sisteme și politici de sănătate, precum și pe baza unui studiu de caz prezentat de Portugalia.

Schimbul de opinii a arătat în mod clar că:

- Statele membre recunosc că problemele de sănătate mintală au un impact social semnificativ. Sănătatea mintală precară are un impact negativ asupra bunăstării în ansamblu a persoanelor și asupra calității vieții acestora. Aceasta poate duce la probleme de sănătate fizică și poate avea un impact negativ asupra interacțiunilor sociale, precum asupra rezultatelor educaționale și profesionale. În plus, bolile psihice pot avea un cost economic semnificativ, asociat cu pierderea productivității, cu dependența sporită de programele de protecție socială, precum și cu intervenții costisitoare în domeniul îngrijirilor de sănătate.
- Se consideră că bolile psihice pot fi prevenite în mare măsură. O mare parte dintre factorii de risc care conduc la aceasta – cum ar fi sărăcia, îndatorarea, șomajul, stilul de viață nesănătos sau dificultățile legate de accesul la locuințe – nu intră în sfera de cuprindere a sistemului de sănătate, ceea ce implică necesitatea unei abordări integrate și transsectoriale a problemelor de sănătate mintală.

- Pandemia de COVID-19 a dus la o înrăutățire fără precedent a sănătății mintale a populației. Distanțarea socială și alte restricții, introduse de statele membre pentru a preveni răspândirea virusului, au avut drept consecință reducerea posibilităților de interacțiune socială, ceea ce a sporit sentimentul de singurătate și izolare în rândul multor persoane²¹. Imprevizibilitatea generală a pandemiei, precum și instabilitatea economică și insecuritatea financiară sporite generate de aceasta au condus la creșterea numărului de persoane care raportează suferințe psihologice și simptome de depresie și anxietate²². În același timp, pandemia a perturbat accesibilitatea serviciilor de sprijin pentru sănătatea mintală și a exacerbat deficitul de forță de muncă existent, ceea ce a dus la perioade lungi de așteptare, la întârzieri și la creșterea nevoilor nesatisfăcute de îngrijiri de sănătate în întreaga Europă. În parte, adoptarea accelerată a instrumentelor de telemedicină ca strategie directă de atenuare drept răspuns la pandemie a contribuit la reducerea parțială a sarcinii, inclusiv în ceea ce privește accesul la îngrijiri de sănătate mintală.
- Statele membre ale UE au luat măsuri pentru a îmbunătăți accesul la îngrijire și sprijin încă dinainte de izbucnirea pandemiei de COVID-19, însă multe dintre măsurile implementate sau planificate în prezent sunt luate în cadrul planurilor naționale de redresare și reziliență. Mai multe state membre au inițiat reforme transsectoriale pe termen lung și iau măsuri pentru a integra serviciile dedicate sănătății mintale în îngrijirile primare de sănătate, cu obiectivul de a îmbunătăți accesibilitatea și eficiența acestora. De asemenea, se depun eforturi continue pentru a transfera îngrijirile de sănătate mintală dinspre structurile instituționale către îngrijirea în comunitate, inclusiv prin dezvoltarea la nivelul comunității a unor echipe responsabile cu sănătatea mintală și a unor servicii de intervenție în situații de criză.

²¹ Eurofound, Nivakoski, S., Ahrendt, D., Mascherini, M., et al., *Living, working and COVID-19 (Update April 2021): mental health and trust decline across EU as pandemic enters another year* [„Viața, munca și COVID-19 (ediție actualizată, aprilie 2021): Sănătatea psihică și scăderea încrederii în întreaga UE într-un nou an de pandemie”], Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2021.

²² Eurofound (2022), *Fifth round of the Living, working and COVID-19 e-survey: Living in a new era of uncertainty* („A cincea rundă a sondajului electronic «Viața, munca și COVID-19»: Traiul într-o nouă eră a incertitudinii”), Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg.

- În timpul pandemiei au fost luate o serie de măsuri suplimentare. Multe state membre s-au axat pe autoîngrijire și pe îmbunătățirea cunoștințelor în materie de sănătate mintală prin dezvoltarea de noi portaluri de informare și/sau prin instituirea unor linii de sprijin telefonic care oferă consiliere cu privire la măsuri de adaptare sau vizând prevenirea sinuciderilor. S-au depus eforturi suplimentare pentru lărgirea acoperirii prin modificarea normelor de rambursare și, de asemenea, prin extinderea dreptului la servicii de sănătate mintală. A fost intensificată formarea de personal medical suplimentar, unele țări oferind lucrătorilor din domeniul îngrijirii sănătății formare pentru competențe psihologice de bază. În afara sistemului medical, acțiunile întreprinse la nivelul UE și la nivel național pentru a proteja locurile de muncă și veniturile și pentru a înlesni tranziția către munca la domiciliu au contribuit la sprijinirea atât a veniturilor, cât și a sănătății mintale a populației active.
- În perspectivă, statele membre recunosc necesitatea unor eforturi suplimentare pentru a aborda problemele de sănătate mintală, precum și necesitatea de a dispune de date mai bune și de a realiza o monitorizare sporită a impactului măsurilor de politică introduse. Importanța prevenirii și a intervenției timpurii în abordarea problemelor de sănătate mintală este larg recunoscută, o serie de state membre desfășurând campanii de sensibilizare a publicului și programe de intervenție timpurie pentru identificarea și tratarea timpurie a afecțiunilor mintale. În încercarea de a îmbunătăți competențele emoționale și sociale ale copiilor și de a favoriza un sentiment general de bunăstare psihologică la o vârstă fragedă, unele state membre introduc măsuri de promovare a sănătății mintale în școli. De asemenea, este recunoscută importanța implicării diferitelor părți interesate, cum ar fi organizațiile societății civile, dar și pacienții și familiile acestora, în dezvoltarea politicilor și a serviciilor în materie de sănătate mintală. O astfel de implicare poate contribui la asigurarea faptului că aceste politici și servicii răspund nevoilor persoanelor cu afecțiuni mintale.

- Deficitul de forță de muncă a fost identificat drept unul dintre principalele obstacole în furnizarea de îngrijiri și sprijin pentru sănătatea mintală de înaltă calitate și eficace pentru cei care au nevoie de acestea. Pentru a soluționa problema deficitului de forță de muncă va fi nevoie de o abordare cuprinzătoare, care să includă eforturi de sporire a atractivității profesiei, oportunități suplimentare de formare și eforturi menite să îmbogățească mixul de competențe, inclusiv prin formarea psihologică de bază a lucrătorilor din domeniul social și al îngrijirii sănătății. Dezvoltarea telesănătății și a altor modele inovatoare de îngrijire ar putea contribui, de asemenea, la soluționarea deficitului de forță de muncă.

3.9. Reformele în domeniul îngrijirii pe termen lung

După cum s-a subliniat în Raportul privind îngrijirea pe termen lung din 2021 al CPS și al Comisiei Europene²³ și în Strategia europeană privind serviciile de îngrijire, se preconizează că îmbătrânirea populației europene va duce la o creștere puternică a cererii de servicii de îngrijiri de sănătate și pe termen lung de bună calitate și accesibile din punct de vedere financiar, într-o perioadă în care numărul persoanelor în vârstă de muncă care ar putea furniza sau finanța astfel de servicii va fi mai mic.

Pandemia de COVID-19 a scos la iveală deficiențele sistemice existente în sistemele naționale de îngrijire. Ratele ridicate ale mortalității în unitățile de îngrijire pe termen lung, dificultățile în asigurarea continuității serviciilor de îngrijire și impactul negativ general asupra bunăstării persoanelor în vârstă și a îngrijitorilor au evidențiat necesitatea de a aborda provocările structurale și de a îmbunătăți reziliența sistemelor de îngrijire pe termen lung. Acest lucru necesită o echilibrare atentă a considerentelor privind caracterul adecvat și sustenabilitatea, având în vedere că se preconizează că îngrijirea pe termen lung va fi unul dintre elementele din categoria costurilor sociale cu cea mai rapidă creștere.

²³ Raportul privind îngrijirea pe termen lung din 2021.

*Recomandarea Consiliului din 2022 privind accesul la servicii de îngrijire pe termen lung de înaltă calitate și accesibile din punct de vedere financiar*²⁴ stabilește cadrul pentru viitoarele reforme și investiții, în timp ce fondurile UE, în special FSE+ și Mecanismul de redresare și reziliență (MRR), oferă oportunități de finanțare. Statele membre utilizează pe scară largă aceste oportunități de finanțare, planurile naționale de redresare și reziliență (PRR) ale optsprezece țări²⁵ incluzând măsuri de reformă privind îngrijirea pe termen lung, în valoare totală de 7,3 miliarde EUR. Progresele înregistrate în punerea în aplicare a acestei recomandări vor fi monitorizate în contextul semestrului european și al metodei deschise de coordonare pentru protecție socială și incluziune socială.

a. Constatări orizontale în urma evaluărilor specifice fiecărei țări cu privire la îngrijirea pe termen lung

În cadrul lucrărilor sale desfășurate în contextul semestrului european, CPS a evaluat, în martie 2022, rezultatele a patru țări (Austria, Belgia, Estonia și Slovenia), cărora le fuseseră adresate recomandări specifice țării în domeniul îngrijirii pe termen lung. Deși preocupările legate de sustenabilitatea finanțelor publice ocupă un loc important în toate cele patru recomandări specifice fiecărei țări, recomandările emise includ, în sfera lor de politici, și aspecte legate de caracterul adecvat, disponibilitatea diferitelor structuri de îngrijire, accesibilitatea din punct de vedere financiar, calitatea, precum și integrarea îngrijirilor de sănătate și a îngrijirii pe termen lung. O a cincea recomandare specifică fiecărei țări, adresată Poloniei, se axează pe furnizarea de servicii de îngrijire pe termen lung în contextul participării femeilor pe piața forței de muncă; aceasta a făcut obiectul unei evaluări efectuate în comun cu Comitetul pentru ocuparea forței de muncă.

²⁴ Recomandarea Consiliului privind accesul la servicii de îngrijire pe termen lung de înaltă calitate și accesibile din punct de vedere financiar.

²⁵ Austria, Belgia, Bulgaria, Cipru, Cehia, Estonia, Spania, Franța, Croația, Italia, Lituania, Letonia, Polonia, Portugalia, România, Suedia, Slovacia, Slovenia.

Evaluările specifice fiecărei țări au arătat că:

- Toate statele membre evaluate iau măsuri pentru a îmbunătăți furnizarea de servicii de îngrijire pe termen lung de bună calitate, adecvate și sustenabile din punct de vedere fiscal, în contextul îmbătrânirii populației. Întrucât multe dintre măsurile raportate nu au fost încă puse în aplicare sau sunt în vigoare de foarte puțin timp, eficacitatea și impactul lor bugetar ar trebui evaluate în continuare. În plus, multe dintre măsurile raportate vizează mai curând abordarea unor provocări specifice ale sistemelor de îngrijire pe termen lung decât realizarea unor schimbări sistemice.
- Eforturile de îmbunătățire a sustenabilității sistemelor de îngrijire includ modificări legislative care vizează reglementarea și abordarea diferențelor regionale în ceea ce privește accesul (în Austria, Estonia) sau reformarea sistemului de asigurări de sănătate și pentru îngrijirea pe termen lung (în Slovenia). Belgia a instituit cadre de reglementare care includ un standard referitor la creșterea cheltuielilor sau care vizează abordarea neconcordanței dintre oferta și nevoile de îngrijire rezidențială.
- Potrivit informațiilor raportate, se pune un accent mai mare pe asigurarea unor alternative de cazare de mai bună calitate pentru persoanele în vârstă, inclusiv prin propuneri de investiții pentru consolidarea tranziției de la îngrijirea instituționalizată la îngrijirea în comunitate (Austria, Belgia, Slovenia), prin elaborarea de standarde de calitate la nivel național (Slovenia) sau prin stabilirea unor standarde minime pentru îngrijirea la domiciliu, precum și prin elaborarea de orientări și definiții pentru rolurile ce revin administrațiilor centrale și locale (Estonia). *Asistenții medicali comunitari*, desemnați ca persoane de contact centrale și însărcinați cu facilitarea interacțiunilor dintre beneficiarii și furnizorii de servicii de îngrijire, reprezintă o componentă importantă a eforturilor Austriei.

- Au fost evidențiate provocări în materie de forță de muncă (Austria, Belgia), acestea fiind abordate prin măsuri de sprijin pentru persoanele care urmează o formare inițială în domeniul asistenței medicale și al îngrijirii, prin sporirea atractivității muncii în sectorul îngrijirii pe termen lung (Austria), prin măsuri de perfecționare și recalificare (Estonia) și prin furnizarea de diverse forme de sprijin pentru îngrijitorii informali. De asemenea, se acordă o atenție deosebită potențialului digitalizării și al altor soluții inovatoare.

b. Rezultatele discuției tematicice în domeniul îngrijirii pe termen lung

Discuția tematică din acest domeniu de politică a fost încadrată de o prezentare a studiului *Modele de protecție socială a îngrijirii pe termen lung în UE*. Studiul analizează prevalența serviciilor formale în raport cu recurgerea la îngrijirea informală, precum și diferitele modalități de intervenție a statului (servicii și prestații în bani). Constatarea la care s-a ajuns este că modelele care oferă cea mai bună acoperire pentru nevoile de îngrijire pe termen lung sunt cele care au o componentă publică solidă pentru furnizarea de servicii de îngrijire, un rol esențial revenind prestațiilor în natură. La capătul opus al spectrului, intervenția limitată a statului este asociată cu rate scăzute de acoperire și cu un risc crescut de sărăcie și excluziune socială pentru persoanele în vârstă care au nevoie de îngrijire pe termen lung.

În acest context, discuția tematică din cadrul CPS s-a axat pe asigurarea accesului la servicii de îngrijire pe termen lung de înaltă calitate și accesibile din punct de vedere financiar, luându-se în considerare, în același timp, nevoia subiacentă de sustenabilitate și echilibrul dintre furnizarea de servicii de îngrijire formală și de îngrijire informală:

- În pofida eterogenității sistemelor naționale de îngrijire pe termen lung din Europa și a diferențelor semnificative existente între statele membre la nivelul organizării, furnizării și finanțării îngrijirii pe termen lung, există în continuare provocări comune în ceea ce privește accesul, accesibilitatea din punct de vedere financiar, calitatea și forța de muncă.

- Abordarea acestor provocări necesită o gamă variată de reforme. Având în vedere legăturile puternice dintre îngrijirea pe termen lung, pe de o parte, și protecția socială, îngrijirile de sănătate și ocuparea forței de muncă, pe de altă parte, sunt necesare acțiuni cuprinzătoare și transversale. Printre elementele identificate drept ingrediente necesare ale mixului de politici se numără abordările preventive și intervenția timpurie, integrarea îngrijirii pe termen lung și a îngrijirilor primare de sănătate și o mai bună direcționare a serviciilor de îngrijire pe termen lung prin abordări axate pe persoană.
- Satisfacerea cererii tot mai mari de îngrijire pe termen lung depinde în mare măsură de disponibilitatea unui număr suficient de îngrijitori instruiți. Schimbările în structura familială, precum și participarea sporită a femeilor la forța de muncă vor conduce probabil la o scădere a disponibilității îngrijirilor informale. În pofida potențialului său semnificativ de creare de locuri de muncă, îngrijirea pe termen lung se caracterizează în prezent prin condiții de muncă precare, salarii mici și o rotație accelerată a personalului. În acest context, creșterea atractivității sectorului îngrijirilor, inclusiv prin îmbunătățirea condițiilor de muncă, prin creșterea remunerațiilor și prin formare, a fost identificată drept un domeniu-cheie de acțiune. Abordarea nevoilor îngrijitorilor informali ar putea necesita măsuri suplimentare, cum ar fi acordarea de credite pentru îngrijire, oferirea de sprijin pentru sănătatea mintală și asigurarea unor servicii de tip respiro. Întrucât marea majoritate a lucrătorilor din domeniu, precum și marea majoritate a îngrijitorilor informali sunt femei, măsurile de îmbunătățire a condițiilor de muncă din acest sector sprijină, de asemenea, egalitatea de gen.
- De asemenea, sunt necesare acțiuni pentru a se asigura faptul că persoanele care au nevoie de servicii de îngrijire pot avea acces la ele fără a trebui să suporte o sarcină financiară nejustificată. În acest scop, mai multe țări iau măsuri pentru instituirea îngrijirii formale pe termen lung ca parte a sistemului lor de protecție socială. Fără această protecție, mulți europeni nu și-ar putea permite să suporte costurile totale ale îngrijirii pe termen lung.

- De asemenea, statele membre depun eforturi pentru a îmbunătăți raportul cost-eficacitate al serviciilor de îngrijire, inclusiv prin utilizarea noilor tehnologii și prin accentul pus pe intervenția timpurie și pe măsurile de prevenire. Asigurarea unui echilibru adecvat între un model de îngrijire rezidențială și strategiile de îmbătrânire acasă, care includ îngrijirea la domiciliu și îngrijirea în comunitate, este un element major al programelor naționale de reformă. Acesta are potențialul de a avea un impact pozitiv asupra bunăstării individuale, îmbunătățind totodată raportul cost-eficacitate al cheltuielilor. În același timp, se preconizează că îmbătrânirea populației europene va duce la creșterea ponderii persoanelor în vârstă fragile, care vor avea, în consecință, nevoie de îngrijire într-o instituție rezidențială, astfel încât este necesară o evaluare atentă a nevoilor viitoare pentru a garanta că instituțiile își vor îndeplini obligațiile față de persoanele în vârstă.
- Schimbul de opinii a confirmat, de asemenea, necesitatea de a îmbunătăți calitatea și disponibilitatea datelor, pentru a permite elaborarea unor politici și măsuri eficiente care să răspundă nevoilor de îngrijire pe termen lung ale unei populații în curs de îmbătrânire. În acest scop, CPS, prin intermediul grupului său de lucru pentru indicatori, va continua să colaboreze cu Comisia la elaborarea unor indicatori comuni la nivelul UE privind îngrijirea pe termen lung și, în special, la stabilirea unui cadru aferent indicatorilor necesari pentru monitorizarea punerii în aplicare a Recomandării Consiliului privind accesul la servicii de îngrijire pe termen lung de înaltă calitate și accesibile din punct de vedere financiar.

Anexe:

- 1. Rezultatul evaluărilor specifice fiecărei țări efectuate de EMCO în 2023**
- 2. Rezultatul evaluărilor specifice fiecărei țări efectuate de CPS în 2023**
- 3. Rezultatul evaluărilor specifice fiecărei țări efectuate în comun de EMCO și CPS în 2023**